

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I.

LJUBLJANA, 4. decembra 1924.

Stev. 16.

Za delavsko-kmetijski republikanski blok.

Mi ne verujemo v to, da morejo v današnji stopnji kapitalizma volitve prinesiti bistveno spremembo režima. Ne, to je nemogoče. Ali sedanje volitve v Jugoslaviji so brez dvoma večjega pomena kot prejšnje. Ta volivni boj ni navaden boj za glasove, ampak je boj med dvema frontama: med fronto reakcionarne srbske buržuazije, militaristov in monarhistov in med fronto republikanskih delavcev in kmetov Slovenije, Hrvatske, Bosne, Dalmacije, Makedonije, Črne gore, pa tudi Srbije. V današnjem napetem položaju, ki se bo po 8. februarju gotovo še poostri, morda do skrajnosti, morajo stvoriti delavci in kmetje močan, nezlomljiv delavsko-kmetijski republikanski blok ne samo za volitve 8. februarja, ampak za vedno, za boj do zmage.

Zato smo mi koncem preteklega tedna poslali sledeči poziv predsedstvu Slovenske Republikanske Stranke. To pismo se glasi sledeče

Predsedništvu slovenske republikanske
kmetijsko-delavske stranke
Ljubljana.

Na svoji seji dne 28. novembra 1924 smo sklenili, da predložimo Vaši stranki skupen nastop v teh volitvah kot „Delavsko-kmetijski Republikanski blok“, v svrhu skupnega boja za svobodo vseh narodov Jugoslavije in za delavsko-kmetijsko republikansko vladno. Mi smo se odločili za ta korak, ker je centralni svet NDSJ (Neodv. Delavske stranke Jug.) pozval na skupen nastop HRSS, s katero ima Vaša stranka federativne zveze.

Mi se prvič obračamo na Vašo stranko, da se tvori blok delavcev in kmetov proti kapitalistični in monarhistični reakciji, za obrambo ogroženih interesov delavcev in kmetov Slovenije in zato, da manifestiramo ideje delavsko-kmetijske sloge v boju. Danes v tem volivnem boju je naš skupen nastop življenjski interes slovenskega delovnega ljudstva mest in vasi, in to iz sledečih razlogov:

Monarhistična kamarila, militaristi in veliko-srbska gospoda so izvršili ponoven napad na delovno ljudstvo s tem, da so upostavili absolutistično nasilno fašistovsko PP vladno parlamentarne manjšine, razgnali parlament in razpisali volitve, v katerih upajo z nasiljem in korupcijo udušiti gi-

banje za samoodločbo narodov in spraviti delavce in kmete ob zadnje pravice. Klerikalci, Davidovičevi demokrati in Muslimani, torej stranke takozvanega ožjega bloka, so dokazale s svojim zajčjim obnašanjem na vladi in ko so bile odgnane z vlade, da niso nič drugega kot sluga in zaveznice monarhistično-militaristične klike. Vsa njihova politika priča, da so te stranke po nalogu monarhije hotele hrvatsko in slovensko delovno ljudstvo pripraviti s praznimi obljubami do tega, da bi se uklonilo pred monarhističnim absolutizmom in nadvlado srbske buržuazije. Isto hoče doseči PP vlada — z nasiljem. Tudi sedanje „levičarsko“ blebetanje klerikalcev, Davidovičevih demokratov in Muslimanov je preračunano na to, da prevara nezadovoljne ljudske množice in da jih v kritičnem trenutku ponovno izda. Stranke ožjega bloka kot Pašič in Pribičevići so za polno veljavnost imperialističnih mirovniških pogodb, na katerih sloni nadvlada srbske buržuazije in ki imajo v sebi kal novih vojnih spopadov.

Najnovejša izkušnja z Davidovičovo vlado je potrdila zgodovinsko izkušnjo Rusije in Bolgarije, da se nacionalno in socialno osvobodjenje ne da doseči z raznimi papirnatiimi sporazumi, ampak le s skupnim bojem delovnega ljudstva za republikansko delavsko-kmetijsko vladavino. Pod delavsko-kmetijskim republikanskim blokom naj se združi slovenski delavec in kmet proti Pašič-Pribičevići diktaturi, SLS, SKS in drugim strankam, ki hočejo s svojim politikanstvom samo zavreti boj slovenskih delavcev in kmetov za nacionalno in socialno svobodo.

Ko Vam predlagamo skupen nastop v današnjem kritičnem položaju, nas ne vodi nobena želja za poslanskimi mandati in mislimo, da tudi Vaša stranka ne sme polagati važnosti na pridobivanje poslanskih mandatov, temveč mora usmeriti vse svoje delo za upostavo močnega delavsko-kmetijskega republikanskega bloka, ki se mora v teh volitvah in v današnjem položaju boriti:

1. Proti absolutizmu in nadvladi oficirskih klik ter srbske gospode.
2. Proti imperialističnim mirovnim pogodbam.
3. Proti zatiranju narodov in za pravico popolne samoodločbe vsakega naroda, za svobodno-zvezo slovenske, hrvatske in

drugih delavsko-kmetijskih republik Jugoslavije in Balkana.

4. Za upostavo zvez in za mir s Sovjetsko Rusijo ter za izgon Vranglovcev iz Jugoslavije.

5. Proti kontrarevolucionarnim intervencijam poedinih kapitalističnih držav proti delavsko-kmetijskim gibanjem na Balkanu.

6. Za ukinjenje zakona o zaščiti države, za popolno pomiloščenje vseh političnih in vojaških jetnikov.

7. Za delavsko-kmetijsko obrambo proti Orjuni in drugim fašistovskim organizacijam.

8. Proti veleposestnikom in fevdalcem, za brezplačno razdelitev veleposestniških zemljišč in gozdov poljedelskim delavcem in revnim kmetom.

9. Proti militarizmu in proračunskim izdatkom za oboroževanje.

10. Za odpravo vseh vojnih dolgov.

11. Za ukinjenje vseh posrednih davkov, za olajšanje davčnih bremen na zemljo in za progresivno obdavčenje kapitalistov in veleposestnikov.

12. Za osemurni delavnik v industriji in obrti ter za predvojno stvarno plačo.

13. Za svobodo delavskih organizacij, tiska, govora in stavke ter za zboljšanje delavske zakonodaje.

14. Za brezobresten kredit poljedelcem, za odpravo hipotekarnih dolgov.

15. Za državno pomoč brezposelnim v višini življenjskega minimuma.

16. Za državno pomoč invalidom in vojnim žrtvam v višini življenjskega minimuma.

17. Za popolno zaščito stanovanjskih najemnikov, podnajemnikov in sestanovalec.

V boju za ustvaritev teh zahtev si mi vedno ohranjujemo svojo idejo in organizatorično samostojnost.

Pričakujemo Vašega hitrega odgovora.

Na naš poziv nam je slov. republikanska stranka odgovorila sledeče:

Vaš dopis z dne 29. novembra t. l. smo predložili v sklepanje glavnemu odboru SRS, ki je zboroval v nedeljo dne 30. novembra v Zidanem mostu. Ujudo Vam sporočamo, da je bilo na tej seji soglasno sklenjeno, da naj nastopi SRS v Sloveniji samostojno, glede na vso državo pa kot sestavni del konfederacije SRSS.

Na uredništvo lista naj se javijo iz vseh občin takoj delavci in kmetje, ki hočejo biti pri volitvah čuvarji naših škrinjic. Na vsakem volišču morata biti dva: predstavnik in namestnik. Javite točno ime, poklic in stanovanje. Pripravite vse za volitve!

Ker predstavlja to gibanje veliko in enotno socialno gibanje kmečkega in delavskega prebivalstva vseh narodov te države in z ozirom na veliko važnost predstojećih volitev, je glavni odbor SRS izrekel željo, naj bi delavstvo v celoti podprlo to gibanje tako, da se mu enostavno pridruži, ker je to očitno v njegovem interesu. Ko Vam to sporočamo, izrekamo upanje, da se boste temu vabilu našega glavnega odbora odzvali z ozirom na značaj predstojećih volitev in upoštevajoč današnje politične, gospodarske in socialne razmere v Jugoslaviji.

Beležimo z odličnim spoštovanjem

Po naročilu:
Prepeluh.

Ljubljana, dne 2. decembra 1924.

Republikanci — v besedah — so se torej hoteli izogniti našemu pozivu za delavsko-kmetijski republikanski blok na ta način, da pravijo, naj proletariat enostavno voli Prepeluha.

A kaj pomeni v resnici ta odgovor? To, da Prepeluhova SRS ni v resnici, iskreno za kmetijsko-delavsko republiko, ampak da je ona za to samo v besedah. Ona je ukradla to našo staro parolo, da prevara ljudi, da bi glasovali zanje.

To se Prepeluhovcem ne bo posrečilo. Za delavce in revne kmete je sedaj jasno, da je na naši strani iskrenost, na strani SRS pa neiskrenost, frazarstvo. Mi smo jim poslali poziv, da se prepričamo, koliko je v njih republikanstva. Sedaj vidimo, da tega republikanstva pri njih ni — razen v besedah. Delavcem in revnim kmetom Slovenije bo sedaj jasno, da nimajo nič skupnega s to stranko političnih koristolovcev.

Mi smo hvaležni Prepeluhovcem za odgovor, ker ta odgovor je dokaz njihovega nerepublikanstva, klečeplaztva pred režimom in najnavadnejšega polkoristolovstva. — V prih. številki bomo to še bolj razjasnili.

Delavci in revni kmetje Slovenije pa gredo v te volitve

samostojno

kot

„Delavsko-kmetijski republikanski blok“.

Za žrtve reakcije. Ljubljanska policijska direkcija.

I.

Od 1. do 7. decembra se vrši po vsem svetu nabiralni teden za žrtve reakcije, njihove družine in otroke.

Ta teden je manifestacija bratske ljubezni in solidarnosti proletariata. Kajti reakcija ne sme zdrobiti naših sil, temveč jih mora še bolj združiti.

Dokažite to s tem, da boste čim več poslali za trpeče in preganjane proletarske borce, za obsojene rudarje v Celju, za družino s. Sedeja in za druge.

Sodrugri za jetniškimi zidovi mislijo na nas.

Mislimo tudi mi na nje, ne pozabimo jih, olajšajmo jim trpljenje, pošljimo jim pomoč. Vsak naj pomisli na dan katoliškega Miklavža, če je že dovolj daroval za trpeče sodruga!

Ne pišemo teh vrstic v obojici navivnosti, da bodo gospodje pri slavni direkciji vsaj poskusili biti drugačni; vemo tudi, da se veliki župan ne bo oziral na to, kar piše naš „plebejski“ list, kakor smo tudi prepričani, da vrhovni poglavar vseh policajev v državi, notranji minister, niti ne bo čital tega članka. Tako dalekosežnih upanj zaenkrat še nimamo.

Če pa ljubljanski policijski direkciji posvečamo danes precejšnji prostor v našem tedniku, storimo to zato, da se navedena dejstva ne bodo pozabila in da se bodo prizadeti lahko

pripravili, če bo treba odgovarjati na stavižena vprašanja. Ker svet se suče in lahko se zgodi, da se bo zasukal tako, da bodo gospodje morali odgovarjati. Niti ni potreba čakati diktature proletariata, to se jim lahko primeri celo še pod monarhističnim režimom.

Ljubljanska policija — kakor menda vse policije v državi SHS — je čudovita veterinica. Kakor piha veter, tako se pa obrača. Niti zakoni, ki ostanejo isti tudi pri in po spremembi režima (vlade), ji ne dajejo potrebne stabilnosti in ravnotežja. V buržuazni državi se sicer „upoštevanje praktičnih razmer“, kakor je rekel Cankar, visoko ceni in če „upoštevanje razmere“ razni administrativni računski uradniki itd., ki imajo posla le s papirji, številkami etc., se tako „upoštevanje“ ne čuti in

ne pozna. Nesreča pa je, če policija, t. j. eksekutivni organ, „upošteva praktične razmere“ bolj, kot pa že itak pristranske zakone.

V preteklem letu smo imeli priliko, da bi po načinu poslovanja policije vedno mogli točno vedeti, kaka osebnost sedi na velikožupanskem stolčku, če bi tudi tega ne zvedeli iz časopisov. Hribar, Lukan, Baltič, Šporn, Baltič itd. Prijetna nam ni bila seveda nobena. Če hočemo graduirati, lahko govorimo samo o bolj in manj neprijetnih ali pravilnejše več ali manj protizakonitih merah, ki jih je policija ukrepala proti delavstvu. (Po zakonu z nami ne ravnajo več od časa, odkar smo bili 1921 postavljeni izven zakona z znanim „zakonom o zaščiti države“.) Seveda se je tudi policija ob raznih prilikah izgovarjala „na navodila“ od zgoraj, po-

zitivno tudi vemo, da so prihajale in še prihajajo razne Pov. naredbe, ali več kot navodilo od zgoraj, več kot Pov. naredbe bi morali biti zakoni, predvsem za poslovanje policije. Policija ni samo upravičena, ampak celo njena dolžnost je, da se ne ozira na navodila in Pov. naredbe, ki niso v skladu z zakonom. Izgovori na zgoraj in slično niso opravičila niti olajševalna okolnost.

Zal, da še nismo tako daleč, da bi pisali obtožnice in tožbe, kakor bi že radi in kakor bi bilo treba, zato bomo z abstraktnim tožarenjem končali. Navesti vse konkretne slučaje, pri katerih je ljubljanska policijska direkcija „upoštevala praktične razmere“ ne pa zakon, je v enem članku nemogoče. Več prostora jim pa z ozirom na druge važne zadeve ne smemo posvetiti. Zato ne bomo omenjali raznih nepotrjenih pravil za strokovne organizacije, z duhovito utemeljitvijo „ker ne nudite garancije, da bi se ne vršila komunistična propaganda ter kalil red in mir“. Policijska direkcija si naj naroči kar štampiljo z gornjo argumentacijo, pa bo vse vloge iz delavske strani najhitreje reševala. Z isto argumentacijo so prepovedali skoraj vse shode stranke, raznih strokovnih organizacij in celo mladinske shode. Mladino so pred Mestnim domom pretepali z golimi sabljami. (Gumijaste palice je policija dobila šele 1. junija.) Po zakonu, ki ga je policijska direkcija v odlokih citirala, bi bila ona za tako „rešitev“ vlog upravičena, če bi imela za tako domnevanje kake dokaze, kar zakon tudi zahteva. Zakon na papirju pa ne pravi in ne dovoljuje policiji, da bi na podlagi golih domnevanj uradovala. Dokazov pa gospoda na pol. direkciji ni imela, ker če bi jih imela, bi jih dala državnemu pravdnictvu, kar pa ni storila.

Uredništva delavskih listov in nekatere posamezne osebe so si iz inozemstva naročile razne časopise in znanstvene knjige, ki nota bene niso na indeksu. Carinarnice so jih seveda nemoteno pustile pasirati, ker po zakonu niso upravičene, da bi kaj pridržale. Ljubljanska pol. direkcija pa je po posebnem zaupniku pregledovala in menda še pregleduje poštno pošiljatve in ne samo to, da jih pregleduje, ampak tudi kratkoma konfiscira, brez da bi naslovnika obvestila in ne da bi pošiljatve vrnila pošiljatelju, kar zakon predpisuje. S takim postopanjem krši in gazi ljubljanska policijska direkcija ne samo en zakon, ampak celo vrsto zakonov naenkrat in zapeljuje celo poštno ravnateljstvo k temu. Konfiskacija knjig, brošur in časopisov brez sodnijskega odloka in celo brez obvestila pravega lastnika, je pa „prisvajanje privatne lastnine“, kar se po domače reče „tatvina“. Če obstoja za tako postopanje kaka Pov. naredba, to na stvari ne menja ničesar.

Za občinske volitve v Devici Mariji v Polju in Borovnici (11. junija) je NDSJ dala v tiskarni Hrovatin tiskati volilne letake. Policijska direkcija jih je konfiscirala, brez da bi tiskarju ali NDSJ izročila odlok in vsaj ute-

meljila konfiskacijo. Na osebno intervencijo se je odgovorilo, da se je konfiskacija izvršila po višjem nalogu (Baltič), da ne morejo dati odloka in da bodo letake v dveh dneh (po končanih volitvah) vrnil. Zopet „prisvajanje privatne lastnine“.

Po 1. juniju je pol. direkcija parkrat zasedla Delavski dom, odvzela od upravnika ključe, s silo izgnala iz doma vse navzoče delavce in ko se je zahtevalo od policije pismen odlok, da se vložijo pritožba, se je tudi ta zahteva odklonila.

Res je, da proti večini takih in enakih protizakonitostih nismo vložili nobenih pritožb, ker nas delavce smatrajo vse oblasti kot izven zakona, kar dokazujeta dva slučaja. Vložili smo tožbo v septembru 1923 proti orjunašem, ki so napadli Delavski dom; a akti so se po nekaj mesečni preiskavi

Pozor! Požurite se!

Sredi decembra izide knjiga

1. junij.

Knjiga bo obsegala preko 100 strani in bo stala samo 10 Din. Knjiga bo vsebovala nedavni celjski proces o 1. junijskih dogodkih v Trbovljah. Poročilo o procesu bo podano natančno po stenografskem zapisniku. To knjigo si mora nabaviti ne samo vsak rudar, ampak vsak delavec in kmet. Knjiga bo gotova okrog 15. decembra. Kdor jo hoče gotovo in pravočasno dobiti, naj si jo takoj naroči pri uredništvu „Delavsko-kmetijski list“, Aleksandrova c. 9. II. Razprodajalci imajo popust.

Požurite se! Naročite jo!

založili in ni jih več na dan. I. B. je vložil tožbo radi protizakonite konfiskacije poštnih pošiljatev in naravno tudi ta tožba po enem letu ni končana in tudi najbrže ne bo. Koleki za vlaganje naših delavskih tožb so zavrnjen denar, in tega mi nimamo, da bi ga za prazen nič trošili.

Kakor se imamo na eni strani za pritoževati radi pregoreče vne me policijske direkcije, kadar se gre za protidelavsko zadevo, tako imamo tudi obilo pritožb o malemarnosti policije, kadar se gre za zaščito delavstva pred nasilstvom kapitalističnih hlapcev — posebno orjuncem.

V Ljubljani, prestolici Slovenije imamo „priznana dobro policijo“ je mogoče, da so orjunaši 1. junija pri belem dnevu, v sredi mesta odšli v privatno stanovanje in ga demolirali, brez da bi policija mogla to preprečiti. Kaj še! Niti krivcev „ne more“ izslediti, kakor ne more izslediti mučiteljev s. Juvana, kateremu so s posebnim strojem drobili levo roko.

Tista policijska direkcija, ki ima polno glavo domnevanj, kadar se gre

za „komunistično“ gibanje (za komunistično smatra pol. direkcija vse, kar izhaja iz delavske strani, da s tem izgovorom lažje „deluje“), tista direkcija je brez vsakega domnevanja, kadar se gre za nasilno orjunske bando. Policijska direkcija išče orožja v Delavskem domu, kjer ga ni, ne išče ga pa v orjunskem magacinu v Frančiškanski ulici in ga ne vidi, kadar ga vozijo poštne avtomobili v skrivališča orjunskih band.

Ta policijska direkcija ne ukrene nič, kadar orjunci proletarskemu umetniku pri belem dnevu vderejo v stanovanje in ukradejo kip, za katerega se je treba truditi mesece in mesece. Niti ni vprašala po imenih, ko so orjunci — poznavajoč policijsko direkcijo — prinesli razbit kip na policijo. Ko pa je umetnik prišel s pritožbo so mu obljubili, da bodo „delovali“, če poižve imena krivcev.

Brezobzirnost, poslovanje na podlagi golih domnevanj brez dokazov, kadar se gre za uradovanje proti delavstvu, vsa policijska bistrornost pa izgine, kadar bi jo morala policijska direkcija uporabiti proti krvnikom delavstva, buržujem.

Z naštevanjem konkretnih dokazov bi lahko napolnili še cele kolone, pomanjkanje prostora nas zadržuje. Sicer si pa moremo iz navedenega napraviti sliko ljubljanske policijske direkcije, katero vodi — policijski ravnatelj dr. Guštin, vodja političnega oddelka je pa nadkomisar Kokolj in komisar Barič.

Vse jim je vseeno.

(K pogajanjem s Korunovo in Deržiči.)

Parola enotne fronte je naša stranka izdala že koncem 1922 leta in želja po vstvaritvi enotne fronte proti kapitalizmu je v vrstah zavednega delavstva našla velik odziv. Da se vkljub temu do danes še ni udeleževala enotna fronta, je zasluga tistih ozkosrčnih voditeljev pri socialpatriotih in Bernotovcih, ki so brez sramu izjavili, „Ne družimo se s komunisti, ker bodo delavci postali komunisti.“ Vse delavske stranke, ki se imenujejo socialistične, so dosledno odklanjale enoten nastop pri akcijah, katere smo započeli za obrambo delavskih interesov, in odklanjajo enoten nastop pri akcijah tudi še sedaj, ko je vsakemu delavcu jasno, da se v razcepljenih vrstah delavstvo ne more in ne bo moglo zoperstavljati kapitalistični ofenzivi.

Tako so se socialistične stranke zadržale do danes in presenečeni, lahko rečemo veselo presenečeni smo bili, ko so se 25. novembra na poziv NSS sestali zastopniki NSS, SSJ (Korun in Bernot) in NDSJ, da se pogovorijo o vpostavitvi enotnega delavskega bloka, ki bi nastopil že pri volitvah 8. februarja. Upali smo namreč, da so Korun, Bernot in NSS spoznali svojo zmoto in končno prišli do prepričanja, da je enotna fronta delavstva v vseh akcijah potrebna in da bi enoten nastop pri volitvah bil samo uvod, samo začetek skupnega na-

stopanja v vseh bodočih bojih. Naše pričakovanje se ni uresničilo, sporazum z lažsocialisti okrog „Socialista“ in Bernotovci, najmanj pa z narodnimi socialisti se ni mogel doseči. Kdo nosi krivdo pa lahko presodi vsak delavec sam iz naslednjega poročila o razgovorih 25. in 29. novembra.

Prvemu razgovoru 25. nov. so pristostvovali za NSS Deržič, Juvan in še tri drugi, za SSJ Korun in Svetek, za SSJ Pastorek in Veselko, za NDSJ Kobler in Hlebec.

Zastopniki NSS so izjavili, da je neobhodno potreben skupen nastop, da rešimo delavske glasove.

Korun in Svetek, da je skupen nastop v principu potreben, da pa še nimata polnomočij.

Pastorek (Naprej), da je njih stranka v principu proti kompromisom, z ozirom na okolščine pa je možno in potrebno, da delavstvo enoto nastopi

Kobler in Hlebec za NDSJ izjavita, da je NDSJ vedno stremela in delala na to, da se doseže skupno nastopanje delavstva pri vseh akcijah, kar pa se vsled nerazumevanja pri ostalih strankah doslej ni posrečilo. Vkljub velikim načelnim in taktičnim diferencam med posameznimi strankami pa je enoten nastop mogoč, ker vse stranke govorijo in pišejo, da so socialistične in da stojijo na stališču razrednega boja. Če so izjave za socializem in za razredni boj iskrene, bo mogoče na tej bazi najti podlago za skupen nastop. Program moramo določiti že zato, da se spoznamo, ker ne bi mogli mi sklepati zvez z NSS, če je monarhistična, niti s Korunovo grupo, če je za centralizem, kakor se govori. Nas se je napačno žigosalo s strani drugih strank, češ, da je samo za nasilno taktiko. Stvar je sledeča: Mi ne pričakujemo, da bi parlament odpravil z zakonom kapitalistični družabni red, ki je izvor vsega zla, in zato ne more v delavstvu buditi iluzij, da bodo rešitev in osvoboditev delavstva izvedli poslanci sami v parlamentu. Zato lagamo veliko važnost na idejno in organizatorično moč delavskega razreda in usmerja svoje delovanje tudi parlamentarno na to, da z zboljšanjem socialne zakonodaje in gmotnega stanja delavskega razreda, krepki in osposoblja odporno silo proletariata. Parlamentarno zastopstvo nam ni cilj, nego sredstvo za doseg našega cilja: gospodarske in politične osvoboditve delavskega razreda izpod kapitalističnega jarma.

Po teh izjavah se je sklenilo, da se bo bodoči razgovor vršil v soboto 29. nov. in da vsaka stranka pride na sestanek s svojim minimalnim programom. NSS je še povedala, da niso monarhisti, Korun pa, da SSJ ni za centralizem. (Koliko je to res, se je pokazalo na sobotnem sestanku.)

Na sestanku v soboto so bili navzoči isti zastopniki kot v torek, samo mesto s. Koblerja je govoril s. Makuc. Na razgovorih 29. nov. 1924 pa se je pokazalo, da je enoten delavski blok skoraj izključen, ker se narodni „socialisti“ nočejo izjaviti za republiko, Korunovi „socialisti“ pa niso za federativno republiko, ampak za obstoječi

Maksim Gorkij:

Deveti januar.

(Nadaljevanje.)

Ulice so bile nabite naroda, kakor vreče z zrnjem. Tukaj je bilo manj delavcev, prevladali so mali trgovci, uslužbenci — boljša mestna publika. Nekateri iz njih so že videli kri in trupla, druge je pretepala policija. Na ulico jih je pripeljal nemir in ti so ga sejali povsod, pretiravajoč zunanjo grozoto dneva... Moški, ženske, mladina, vse se je nemirno ogledovalo, prisluškovalo in čakalo. Pripovedovali so eden drugemu o umorih, vzdihovali, psovali, spraševali lahko ranjene delavce, včasih znižali glasove in šepetali in dolgo eden drugemu govorili nekaj skrivnostnega. Nikdo ni znal, zakaj je tu, ne razumel, kaj naj storj, in nikdo ni šel domov. Čutili so in slutili, da se je zgodilo nekaj važnega, da je za temi umori še nekaj važnejšega, bolj globokega in tragičnega za nje, nego „totine ubitih in ranjenih, njim tujih ljudi.“

Do tega dneva so živeli takorekoč brezbrizno, z nekakšnimi nejasnimi pojmi o oblasti, zakonih, vladi, o svojih pravicah, ne vedoč, kdaj in kako so nastali ti pojmi. Brezobličnost teh pojmov jih ni ovirala, da so obdali svoje možgane z gostim, nemirnim zidom; jih pokrili z debelo, polno skorjo; — ljudje so se navadili misliti,

da je v življenju nekakšna moč, poklicana in zmorna, da jih zaščiti, ki ji pravijo — zakon. Ta navada je dajala prepričanje o varnosti, ni dopuščala v glavo nič takega nekoristnega in jih je sploh čuvala pred nemirnimi mislimi. S to navado se je živelo dobro, neglede na to, da je življenje z desetero majhnimi vbadljaji, praskotinami in sunki, a večkrat z resnimi udari, vzemirjala te meglene pojme. Oni so bili krepki, žilavi in so ohranjali svojo mrtvo celoto, naglo ozdravljajoči vse razpokline in prasketine.

Ali danes so se možgani razgalili in prsi so se napolnile z nemirom in hladom. Vse utrjeno, navajeno se je preokrenilo, razbilo, razlezlo in izginilo. Hkrati so se vsi, več ali manj jasno čutili otožni in strašno osamljeni, brez zaščite pred cinično in kruto silo, ki ne priznava ne prava, ne zakona. V njenih rokah je bilo življenje vseh in ta sila je lahko brezodgovorno sejala smrt med množico, lahko je uničevala žive, kakor se ji je zdelo in kolikor se ji je hotelo. Nikdo ni ni mogel zadržati. Z nikomer ni hotela govoriti. Bila je vsemogočna in mirno je kazala neizmer- nost svoje oblasti, nesmiselno polnila ulice mesta s trupli, zalivajoča jih s krvjo. Njena krvava, brezumeva kaprica se je jasno videla. Vzbujala je enodušen nemir, oster strah, ki je opustošal dušo... Pri tem je trdovratno budila razum, ga silila, da je delal načrte za novo obrambo osebnosti, nove pobude za ohranitev življenja.

Z nizko povešano glavo, mahaje z okrvavljenimi rokami je šel neki krepak, korenjaški človek. Njegov plašč je bil spredaj ves oblit s krvjo.

„Ste ranjeni?“ so ga vprašali.

„Ne.“

„A kri?“

„Ni moja“, je odgovoril ne ustavivši se. Naenkrat pa je obstal, se ozrl in rekel tuje glasno: „To ni moja kri, gospoda, to je kri teh, ki so verjeli in...“

Ne da bi končal, je šel dalje in zopet povesil glavo.

Švrkajoč z biči je zajezdil oddelek konjice v množico. Odskakovali so ljudje na vse strani, davili drug drugega in plezali po zidu. Vojaki so bili pijani in so se neumno nasmihtavali, zibajoč se v sedlih. Tuintam, kakor nehoti, so klatili z biči po glavah in plečih. Eden, ki je bil udarjen, je padel, ali takoj je skočil in vprašal:

„Za kaj? E-eh, ti, zver!“

... je naglo vzel puško s pleč in ga usretu, ne da bi držal konja. Človek je zopet padel. Vojak se je nasmejal.

„Kaj delajo?“ je v strahu kričal ranjeni, prilično oblečen gospod, obračajoč na vse strani svoj pohabljen obraz. — „Kako nam živeti? Gospoda? Razumete? Vidite?“

(Dalje prih.)

centralizem. Glede socialno-gospodarskih zahtev ni prišlo na sestanku do večjih diferenc, pri političnih in državno-pravnih vprašanjih pa so se pokazale nepremostljive razlike.

Sodrug Hlebec in Makuc sta obrazložila minimalen program, ki je na kratko nasleden:

Vsak socialist, ki se ne lasti po nevrednem tega imena, mora biti proti zatiranju narodov in za pravico popolne samoodločbe vsakega naroda. Volitve 1923 so pokazale, da hoče slovensko ljudstvo samostojno državo in da isto pravico priznava tudi Hrvatom, Srbom in Makedoncem. Klerikalci so s svojo monarhistično politiko privedli slovensko ljudstvo danes do tega, da je potrebna slovenska federativna del.-kmetška republika, da večina delavcev in kmetov zahteva samostojno del.-kmečko republiko, ki ne bo odvisna od monarhističnega centralizma, ki pa bo lahko v svobodni zvezi z delavsko-kmečkimi republikami Hrvatske, Srbije, Makedonije. Zato predlaga NDSJ, da se v program delavskega bloka sprejme zahteva za delavsko-kmečko republiko in proti kapitalistični militaristični diktaturi oficirskih klik.

Narodni „socialisti“ (posebno Deržič) so ta dredlog pobijati, češ da se z ozirom na državne nameščence ne morajo izjaviti za republiko, da bi zgubila NSS veliko glasov, če bi bila za republiko in da naj bi delavski blok sploh izpustil vse politične parole v programu, ker je za NSS vseeno, če zmaga monarhistični ali pa republikanski blok. Po mnenju narodnih socialistov naj bi se povdarjalo samo to, da zahteva delavski blok socialno pravičnost in solidarnost delavskega razreda in zahteva po enakopravnosti in da bodo te parole pridobile mnogo glasov, ker bodo „vlekle“. Izpustiti je treba politične parole, da rešimo delavske glasove, napravi naj se „praktičen“ sporazum, da dobimo nekaj poslancev. Za monarhijo se ni treba izjaviti, ne smemo pa pokazati, da smo za republiko, ker bi se Žerjav maščeval nad nami.

Korun je za SSJ povedal, da je SSJ „za izmirjenje med narodi, za skinitev nacionalnega vprašanja z dnevnega reda in da v boju med monarhističnim blokom in opozicijo ostano delavski blok neutralen, da se postavi na razredno stališče“. Ni za delavsko-kmečko federativno republiko, ker da je to parola III. internacionale in Radiča (čudne pojme ima g. Korun). Republiko se lahko omeni, ni pa to važno. — Tako daleč nazaj so prišli vrli socialpatrioti.

Pastorek za Bernotovo grupo ni mogel ničesar izjaviti, ker bo o tem sklepal strankin zbor, ki se vrši 24. decembra 1924.

Sodrug Makuc in Hlebec sta po teh nesocialističnih izjavah Deržiča in Koruna morala odkrito povedati, da je sodelovanje NDSJ z narodnimi „socialisti“ in Korunovi skoraj izključeno, ker kdor je pravi socialist, ne zataji s svojega republikanskega prepričanja iz bojazni pred maščevanjem centralistično

monarhističnega Žerjava. Radi glasov, ki bi jih morda zgubili, tudi ne more pravi socialist skriti svoje republikansko srce. Brez političnega programa iti v volitve, ne more nobena politična stranka, in danes se vsak večji gospodarski boj izpremeni v političen. V volitve ne gremo, da rešimo delavske glasove, ampak da širimo svoje ideje in utrjujemo odporno moč delavstva. „Praktičen“ sporazum po milosti Žerjava odklanjamo. Tudi Korunovi socialisti nam onemogočijo sodelovanje, ko zahtevamo, da ostanemo v boju med monarhističnimi centralisti in opozicijo neutralni, ker proletariatu ne more biti vseeno, ali se pri teh volitvah PP kapitalistični monarhisti ojačijo ali zrušijo, ker od tega zavisi nadaljnji osvobodilni boj delavskega in kmetškega razreda. Kdor ni odločno proti centralističnim monarhistom, je indirektno za njega, neutralnost pomenja izdajstvo.

Sodrug Makuc in Hlebec sta koncem razgovora izjavila, da bodeta o stališču narodnih socialistov in korunovcev poročala svojim sodrugom, da pa je malo upanja, da bi se mogel udeležiti „delavski“ blok samo za lovljenje mandatov, ker ne moremo priporočati razredno zavednim delavcem, da naj glasujejo za listo, na kateri so taki ljudje, ki niso za republiko, ampak za monarhijo, ki niso za federacijo, ampak za centralizem, ki niso za samoodločbo, ampak za zatiranje narodov.

V pondeljek 21. decembra bo zadnji razgovor. Če bodo narodni socialisti in Korunovi pristali na zahtevo večine delavcev in kmetov v Sloveniji t. j. za

delavsko-kmetško republiko

v zvezi z delavsko-kmetškimi republikami drugih narodov Jugoslavije in česeizrečje proti monarhizmu in centralizmu je sporazum, ki ga želimo, mogoč. Z monarhisti in centralisti pa ne bomo mogli sodelovati in z monarhisti in centralisti ne bo šel nobeden delavec.

Krivde, da ne bo prišlo do enotnega delavskega bloka, pade na narodne „socialiste“ in Korunove „socialiste“.

Delavci in kmetje bodo zapustili one, katerim so delavsko-kmetški interesi vseeno, in se bodo zbrali okrog

Delavsko-kmetškega republikanskega bloka.

Samoodločba narodov in mednarodnost.

Mi razredno zavedni proletarci smo 1. za samoodločbo vsakega naroda do odcepitve.

2. proti stališču socialpatriotov, ki pod krinko internacionalizma podpirajo pri nas nadvlado srbske buržuazije.

3. proti vsakemu nacionalističnemu šovinizmu in nacionalističnemu hujskanju, ki ga neti buržuazija v svoje temne svrhe.

4. proti ozkosrčnemu nacionalizmu, ki pozna samo svojo narodnost in druge

izključuje ter pobija — za svobodno zvezo vseh narodnosti v delavsko-kmetških republikah.

5. za popolno enotnost proletariata — brez ozira na narodnostne razlike — proti buržuaziji in veleposestnikom.

6. proti malomeščanski pacifistični (mirotvorni) iluziji (zmoti), da je mogoče doseči popolnoma in pravično rešiti narodnostno vprašanje ne da bi se vrglo kapitalizma.

7. načelo o samoodločbi narodov in boj za samoodločbo je podrejen celokupnemu proletarskemu — razrednemu boju, ki hoče popolno nacionalno in socialno osvobojenje izpod kapitalističnega jarma.

Razredno-zavedni proletarci zahtevamo ne samo v volivnem boju, ampak se stalno in resnično borimo:

1. proti nadvladi srbske buržuazije, ki se opira na monarhijo, militarizem in centralistično vidovdansko ustavo ter je eden glavnih stebrov najčrnejše reakcije na Balkanu.

2. proti sporazumu srbske, slovenske in hrvatske buržuazije na račun srbskih, slovenskih in hrvatskih delavcev in kmetov, kot je to poskusila Davidovičeva vlada, uklanjajoč se pred monarhijo in militarizmom.

3. za samoodločbo vsake narodnosti, torej tudi slovenske. Delavci in kmetje Slovenije, Hrvatske in Srbije naj si sami svobodno določijo svoje medsebojne odnose. Zato smo

4. za vlado delavcev in kmetov.

Glejte!

Klerikalci so prodajali Slovence cesarskemu dvoru na Duzaju. L. 1918 so jih prodali srbski buržuaziji in monarhiji. Do l. 1920 so bili „Judoslovinci“. Pri volitvah 1920. l. so doživeli poraz. — Zato so postali „Slovinci“ in „avtonomisti“. Izdali so tudi avtonomijo in l. 1924 pa kliče njihov vodja dr. Korošec: „Državni interesi nad vse drugo!“ To se pravi z drugimi besedami, kaj nam mar avtonomija, kaj nas brigajo delavski in kmetški interesi, nam so nad vse poslanski mandati, ministrski stolčki in mir s srbsko buržuazijo, monarhisti in militaristi.

Delavcem in kmetom pa morajo biti nad vse lastni delavsko-kmetški interesi in zato bodo obsodili klerikalce in glasovali za

delavsko-kmetško republiko.

Marko Kranjc.

Iz celjskih zaporov je bil na višji ukaz izpuščen orjunski kolovodja Kranjc s še nekaj kompanjoni. Ali moti se oni, ki misli, da je s tem stvar Fakinovega umora in drugih orjunaških grozodejstev končana. Ne, ni končana, gospod Kranjc in drugi orjunaši. Rudarji zahtevajo pravice in bodo prišli do nje — proti vaši volji, kljub vsemu.

lijarde dolarjev, to je okrog 300 milijard dinarjev. Ameriški kapitalisti so dosegli na londonski konferenci, da je bil sprejet njihov Dawesov načrt, po katerem bi se polagoma ropalo Nemčijo. A sedaj grozi zmagoviti Franciji ista usoda kot premagani Nemčiji: tudi Francijo bo zadel Dawesov načrt, tudi Francija je vedno bolj odvisna od ameriškega kapitala. Ameriški kapital zaslužuje vso Evropo. Evropska buržuazija spravlja narode v dvojno sužnost. Edino odločni proletarski boj bo vsemu temu napravil konec.

Demonstracija 200.000 komunistov v Parizu.

Prošli teden so v Parizu prepeljali v Panteon truplo Jaurésa (Žoré), ki je bil leta 1914 umorjen, ker je nastopil proti vojni. Spreveda se je udeležilo 200.000 komunistov pod svojimi zastavami in parolami.

Drzna provokacija angleške vlade proti sov. Rusiji.

Konservativna angleška vlada je poslala sov. Rusiji tri note, ki pomenjajo razveljavljenje angleško-ruskega sporazuma, ki je bil podpisan pod Macdonaldovo vlado. Vlada Unije sovjetskih republik je izjavila, da bo prestrigla načrte angleških imperialistov.

Kitajska.

Sedma obletnica ruske revolucije je v Kantonu, središču revolucionarnega južnega dela Kitajske, dala povod za številne manifestacije, potom katerih je delovni kitajski narod dal duška svojim simpatijam do boljševiške Rusije. Stranka Jomindan, ki jo vodi Sun-Yat-Sen, je priredila množično zborovanje, ki so se ga udeležile množice delavcev, vojakov, studentov itd. Sun-Yat-Sen je med drugim govoril: Odkar je Kitajska v odnošajih s tujimi državami, so vedno ti odnošaji žalili njene interese. Pogodbe, ki jih je sklepala v inozemstvu, so značile izgubo neodvisnosti. Zdaj je naša država pol kolonija imperialističnih sil, ki drže kitajski narod v sužnosti. Toda prišla je ruska revolucija in sovjetska vlada je razveljavila vse pogodbe, s katerimi je bil ruski narod predan vele-silam v izkoriščanje. Uspeli ruske revolucije, ki je zdrobila imperialistični jarem, je pridobitev, kakršna ni enake v zgodovini človeštva. Zato pa tudi smatra kitajski narod, ki sam ječi pod jarmom imperializma, zmago ruske revolucije za začetek novega veka.

Belgijski Kongo.

V Belgijskem Kongo (Afriki) se med domačim prebivalstvom vrši živahno gibanje proti belokožnim izkoriščevalcem. To gibanje vodijo na eni strani komunisti, na drugi strani pa kubangisti, to je pristaši verskega in nacionalnega revolucionarnega Kubangija. Belgijska vlada se pripravila na ostre odredbe proti temu gibanju.

Pismo iz Francije.

Liévin. (Francija). Skoraj bomo obhajali obletnico našega prognanstva iz t. zv. drage domovine in zato hočem napisati par vrstic v naš list. Marsikaj smo v tem času emigranti doživeli dobrega in slabega, in kakor smo obveščeni po listu in semkaj prihajajočih sodrugih, je bilo tudi tam preteklo leto precej burno.

Najprej o položaju tukajšnjega delavstva in nas.

Ko smo v letu 1923 dne 10. decembra po diktatu internacionalnih kapitalistov in njihove dekle jugoslovanske vlade morali zapustiti naš rodni kraj in se podali po svetu za zaslužkom, da preživimo sebe in svoje družine, smo na 13. dec. prispeli v tako po dr. Dimniku hvaljeni Tuquegnieux, rudnik železne rude. Tam smo že bili sprejeti od nekaterih naših rojakov, ki jih je tirala v svet ista usoda kot nas. Ko smo stopili z njimi v razgovor, smo takoj zaznali, da v Franciji ni vse tako, kot nam jo je hvalil dr. Dimnik in kakor pišejo o nji naši meščanski časopisi. Povzdigujejo jo kot objubljeno deželo, v resnici pa je za delavstvo enaka kot vsaka druga buržuazna država. Ono ima to, kar si pribori. Socialna zakonodaja je pa tu še slabša kot pri nas; na primer, kot že zadnjič omenjeno, dobiva delavec v slučaju boleznih dnevno 2 franka bolniške plače,

Internacionalni pregled.

Pred novo svetovno vojno?

Egipt se upira angleškemu nasilju. V Egiptu vre. Anglija pošilja vojaštvo proti domačemu prebivalstvu. Spor med Anglijo in Francijo.

V Egiptu so ubili nacionalisti vrhovnega angleškega vojaškega poveljnika Lee Stacka. Angleška konservativna vlada je poslala nato Egiptu ultimatum, v katerem zahteva med drugim, da mora Egiptanska vlada plačati za kazen pol milijona liber, da najde in obsodi atentatorje in da egiptanska vojska zapusti Sudan.

Zgodovina Egipta je znana. Egipt se je izposojeval od Anglije velike denarne vsote in Anglija je rada izposojala. A ko Egipt ni mogel vračati, ko so se plačevanju uprli kmetje, je prišla v Egipt angleška vojska, da brani angleški kapital. Vojska je ostala v Egiptu, ki se je izpremenil v angleško kolonijo.

Uporno gibanje proti angleškemu imperializmu je naraščalo in pod njegovim pritiskom je l. 1922 Anglija priznala „samostojnost“ Egipta na papirju. V resnici je pa Egipt ostal še dalje angleška kolonija. Pred pol leta je neki egiptanski nacionalist napravil atentat na Zarlula-pašo,

ki je preveč uklanjal svoj timik pred Angleži. To je bil signal za razmah revolucionarnega gibanja proti oficirski egipčanski vladi in za popolno osvobojenje Egipta izpod angleškega imperializma. To gibanje je najmočnejše v Sudanu, ki bi ga hotela Anglija na vsak način dobiti v svoje roke.

Sudan je bogata pokrajina na jugu Egipta in kdor obvlada Sudan, obvlada ves Egipt. In v Sudanu je ravno najmočnejše nacionalno-revolucionarno gibanje, ki zahteva samostojnost Sudana ne na papirju, ampak v resnici.

Zahteva Anglije, da egiptanska vojska zapusti Sudan, pomenja, da hoče angleški imperializem popolnoma zaslužiti Egipt in Sudan. Po vseh egiptanskih krajih so se vršile za odgovor angleški vladi velike demonstracije s parolami: Proč z Anglijo, živela revolucija, živela svoboda! Angleška vojska nastopa s terorjem. Ker so bile angleške zahteve odklonjene, je poslala Anglija proti Egiptu vojno brodoge in pomnoženo vojsko. Na obzorju je torej angleško-egipčanska vojna. Angleški kapitalisti hočejo radi svojih nenasitnih profitarjskih pohlepev razvneti novo vojno. A ta iskra, ki jo je Anglija vrgla v Egipt,

lahko zapali ves mohamedanski svet. Proti angleškemu imperializmu se ne upira samo Egipt, ampak tudi Arabija, Mezopotamija, Indija itd. In vse te angleške kolonije imajo za zaveznic Unijo sovjetskih republik.

Francoski imperialisti gledajo z zavistjo operacije angleških imperialistov, ker se boje za Sueški prekop. Zato zahteva Francija, da bi vprašanje Egipta rešila Zveza narodov. Anglija to odklanja. Če bo šlo tako naprej, se lahko izpremeni angleško-egipčanski konflikt v angleško-francoski, ki bi se mogel razviti v novo svetovno vojno. Kairski (Kaira) — drugo glavno mesto Egipta) atentat utegne imeti iste posledice, ki jih je imel sarajevski atentat. Ali tedaj ne bo proletarijat prelival krvi za imperialiste, kot jo je žal prelival l. 1914.

Železna ameriška peta v Franciji.

„Zmagovita“ Francija je v težkem finančnem položaju. Svojo zmago je morala drago plačati. Samo Ameriki dolguje 3500 milijonov dolarjev. Od konca svetovne vojne do danes je Amerika posodila Franciji nadaljnjih 200 milijonov dolarjev. Skupno dolguje Francija Ameriki štiri mi-

s katero naj se potem en delavec živi, ko stane samo 1 kg kruha 2 franka in 10 centimov. Zraven dobiva še 4 franke draginjske doklade dnevno, kar pa vseeno še od daleč ne zadostuje za prehrano niti za sebe, kaj pa šele za družino. Od tega se ti kljub temu, da ne moreš na delo, odtegne za stanovanje 22 frankov mesečno, in za premog, če hočeš kuriti — kar moraš — plačaš za 200 kg, kar ga nujno mesečno potrebuješ samo za kuho, 22 frankov; zdaj pa naj si vsak čitatelj preračuna, koliko da ostane mesečno za prehrano. Nadalje je tam delo v resnici za ljudi, ki so obsojeni na do smrtno ječo. Pa ko bi vsaj za to delo dobival pošteno plačilo, potem bi že šlo. Mezdni sistem je urejen na način kot pri Trb. pr. družbi, t. j. plača se od vozička povprečno 2.67 fr., plačati pa moraš vse, kar pri delu potrebuješ: predvsem smodnik, ki stane kg 4 fr., ožigalno vrv, karbid in drugo, tako da moraš računati samo za to odtegljaj 1.5 fr. dnevno brez bolniške blagajne in zavarovalnine ter stanovanja in drugih odtegljajev, ki pridejo zraven. Torej takšno je stanje v resnici in vsa zavijanja dr. Dimnika po časopisju so lažnjiva. Čudim se samo, da človek to-

liko prenese. Sicer je pa to kraj, kjer ljudje itak niso stalni; prej ko je mogoče, zapusti vsak to Sibirijo in se poda v druge kraje, kjer so razmere vsaj nekoliko boljše. Zato se ponovno svarijo delavci pred transportom, ker takrat se jim pred letom dni ni mogoče prestaviti. Tako smo tudi mi vsak po svoji možnosti zapustili ta kraj in se podali v rudnike za premog.

Tukaj se počutimo nekoliko bolje. Vzrok temu je ta, ker so organizacije precej močne in si kapitalist ne upa delavstvo tako šikanirati kot tem, kjer ni niti tretjina delavstva organiziranega. Tudi mi Slovenci smo po težkih naporih radi nerazumevanja jezika stopili v stik z rdečo strokovno organizacijo in upam, da bomo tekom mesec dni vsi do zadnjega člani organizacije, dasi jih je na žalost tudi tu nekaj, ki se bolj brigajo za razna društva sv. Barbare in druge „ferajne“, ki jim prav nič ne koristijo. Upam, da bodo tudi ti prišli do spoznanja, stopili v vrsto internacionalnega delavstva ter se z združenimi močmi borili proti internacionalnemu kapitalu.

Toliko o našem stanju, zdaj pa k drugi stvari. Iz dnevnih vesti sem zvedel, da je 11. jugosl. vlada, tako zvana vlada reda

in zakonitosti, v resnici laži in nasilja padla, in da se je sestavila vlada drugih reakcionarjev PP, ki ima nalogo, dne 8. II. 1925 izvesti nove volitve. Ne bom, ker mi prostor ne dopušča, delal mogoče kako agitacijo, temveč bom omenil nekatera dejstva.

Niso za nas niti državnozbornske niti občinske volitve tolikega pomena kakor za buržuazijo, kajti pod sedanjim režimom delavec in kmet ne prideta do prave besede, ker volilni red, nasilstva nad organizacijami in funkcionarji to zabranjujejo. (Navedimo še: cerkev, šola, tisk, alkohol, podkupnina itd. kot orožje buržuazije proti osvobodilnemu boju proletariata. Op. ur.) Z gumijevimi krogljicami samo ne bomo prišli do osvobojenja, pač pa bomo to dosegli potem lastne, dobro organizirane stranke, v kateri vlada red, poštenje ter najstrožja disciplina. Delavstvo se udeležuje volitev prvič, da izmeri in povzdigne svoje moči ter s tem slabi meščanske stranke, in drugič, da do časa popolnega zavlada izkoristi vse buržuazne ustanove za izboljšanje svojega položaja. Kakor vsakokrat, tako bo, upam, delavstvo tudi zdaj šlo samostojno v volilni boj in bo zmagovito iz njega izšlo; če ne po glasovih, pa naj buržu-

azija ve, da bo v slučaju odločilne borbe en proletarski glas odtehtal za deset buržujskih. Zato polagem na srce jugoslovanskemu delavstvu, posebno pa rudarjem, da grede 8. februarja vsi na volišče in z gumijevimi krogljicami kljub vsem prepovedim agitacije obsodijo režim, ki je kriv, da moramo trumoma zapuščati rodno grudo ter si iskati kruha po svetu. Tudi ne nasedajte agentom raznih meščanskih strank od klerikalne do socialpatriotske; ta poslednja se zdaj že odkrito postavlja na stran buržuazije, posebno v drugih državah.

Torej 8. februarja vsi na volišče pod parolami:

za obrambo osemurnega delovnika, proti zakonu o zaščiti države, proti korupciji, draginji in odedu ter za obdavljenje kapitalistov, za delavsko-kmetško vlado, za samostojno delavsko-kmetško republikansko Slovenijo v okviru federacije republik Jugoslavije in Balkana!

S sodružnim pozdravom

J. K.,
rudar-emigrant

Liévin, 24. novembra 1924.

1. junij pred sodiščem.

V zadnji številki smo na uvodnem mestu obvestili bralce „Delavsko-kmetškega lista“, da se bliža nov celjski „komunistični proces“. Celjsko državno pravdnštvo je v teku petih let od „narodnega osvobojenja in ujedinjenja“ insceniralo (spravilo na oder) že celo vrsto „komunističnih procesov“. Delavska mladina rudarskih revirjev se še dobro spominja na mladega, navdušenega proletarskega borca s. Antona Manfreda, ki je bil pred dvema leti tam obsojen na dve leti ječe. Pred petimi meseci je bil s. Sedej s sodbo celjskega okrožnega sodišča odtrgan od proletariata za 13 mesecev. Orjanski — ne državni — pravdnik Rus je tedaj spravil skozi svoje mnenje, da je treba Sedeja, čeprav ni nič hudega in nič protizakonitega storil, obsoditi „kot eksempl“ (kot vzgled), da se bodo v bodoče intelektualci bolj premislili, predno bodo začeli simpatizirati z delovnim ljudstvom, z delavci in kmeti in jih hodili izobraževati za njihov boj in bodriti.

Tudi ta zadnji proces, ki je trajal tri dni (25., 26. in 27. novembra) in je bil najdaljši od vseh dosedanjih, pa tudi najzanimivejši, izkazuje v svojem rezultatu

pet žrtev člena drugega zakona o zaščiti države,

in sicer so bili sojeni sledeči sodrugi:

1. Ivan Strojina, 24 let, samski rudar v Trbovljah, na dve leti težke ječe, poostrene mesečno z enim trdim ležiščem in enim postom.
2. Ivan Berčič, 19 let, samski rudar v Trbovljah, na 15 mesecev težke ječe, poostrene mesečno z enim trdim ležiščem in enim postom.
3. Ivan Hlebec, 20 let, samski steklar v Zagorju, na eno leto težke ječe, poostrene mesečno z enim trdim ležiščem in enim postom.
4. France Kokalj, 27 let, samski rudar v Zagorju, na eno leto težke ječe, poostrene mesečno z enim trdim ležiščem in enim postom.
5. Ignac Fric, 31 let, oženjen rudar v Trbovljah, na osem mesecev težke ječe, poostrene mesečno z enim trdim ležiščem in enim postom.

Vseh navedenih pet obsojenih sodrugov je sodišče obsodilo brez dokazov njih krivde, na podlagi sumničnej in deloma čisto smešnih sklepanj. Zagovornika sta vložila proti tožbi vzklic. Preiskovalni zapor se vsem obsojenim vstaje.

Poleg njih je državno pravdnštvo spravilo na zatožno klop, potem ko jih je šest mesecev držalo v celjskih kevdrih, a jih sodni senat ni obsodil, ker jih ni imel za kaj, še sledeče sodrugi:

1. France Lipušek, 21 let, steklar v Zagorju.
2. Karol Hudomalj, 19 let, ključavničar v Zagorju.
3. Josip Marn, 26 let, rudar v Zagorju.

4. Engelbert Weinberger, 31 let, oženjen, steklar v Zagorju.

5. Josip Siter, 19 let, steklar v Zagorju.

6. Albin Erjavec, 19 let, stavbinski delavec v Trbovljah.

7. Ivan Janc, 23 let, rudar v Trbovljah.

8. Vladislav Klinc, 22 let, študent v Ljubljani.

9. Franc Klopčič, 21 let, študent v Ljubljani.

10. Mirko Weinberger, 27 let, oženjen, steklar v Zagorju.

11. Alojz Kobilšek, 19 let, rudar v Trbovljah.

12. Josip Sluga, 23 let, železniški delavec v Zagorju.

13. Franc Kozar, 19 let, kurjač v Hrastniku.

14. Mile Klopčič, 19 let, študent v Zagorju.

15. Antonija Čeč, 28 let, kontoristinja v Trbovljah.

Obtožnica.

Obtožnica, katero je spisal dr. Rus, je tako sestavljena, da bi bilo vsakega pametnega človeka sram, da bi se pod njo podpisal. V njej je taka zmeda, da se menda sam ni znašel, ko jo je bral, mestoma pa je orjunska ali, kakor pravi „Jutro“, „zanimiva“.

Podali bomo radi tega le kratek pregled:

Vse obtožence obtožuje, „da so do 1. junija v Trbovljah, Zagorju in Ljubljani razširjali objave (!), ki so merile na to, da se je delavstvo v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku naščuvalo na oboroženo nasilje zoper v smislu državnih zakonov organizirano (!!) in oblastno dovoljeno Orjuno, ki je priredila v velikem obsegu dne 1. junija v Trbovljah z razvitjem praporja svojo slavnost, ter propagirali komunizem in revolucionarne ideje, s katerimi se v obče ogroža javni mir in spravlja v nevarnost javni red.“

Dalje obtožuje vse obtožence, „da so tudi organizirali, podpirali in pristopali k takim združenjem in sicer „Neodvisni Delavski Stranki Jugoslavije“, „Zvezi Delavske Mladine Jugoslavije“, „Vesni“, ki imajo za namen propagando komunizma, anarhizma, terorizma in pripravo in izvršitev umorov (!!!)“

„S tem so vsi obdolženci zakrivali hudodelstvo po členu 1, točka 1 in 2 zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.“ Krivi pa so tudi po 2. odstavku člena 2 istega zakona, ker so vedeli, da se pripravljajo hudodelstva, razložena zgoraj, da o tem niso obvestili oblastva.“

Dalje obtožuje, „da sta Ivan Strojina in Ivan Berčič izdelovala razstrelilne priprave ter sta oba vedela, da so te razstrelilne snovi — dinamične bombe določene zato, da se uporabijo za izvršitev hudodelstva — oboroženega nasilja proti Orjuni, ter da sta vsled tega

zakrivila hudodelstvo po členu 7 zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.“

Dalje, da je „Franc Klopčič vrh tega dne 18. maja 1924 na shodu v Trbovljah z resolucijo: „Shod rudarskega delavstva v Trbovljah je 18. maja 1924 konstatiral, da je bila aretacija sodruga Sedeja izzvana po gonji fašistične Orjune, da predstavlja ta akt nasilje med rudarstvom in delavstvom, ter radi tega zahteva, da se sodruga Sedeja takoj osvobodi iz preiskovalnega zapora celjskega sodišča“, z javnimi trditvami izmišljenih stvari in z javnim zaničevanjem državnih uredb in zakonitih naredb oblastev, le te izpostavljaj mržnji in prezirjanju ter je s tem zakrivil še pregrešek zoper zakon, oblastvo in javni red po § 103 srb. kaz. zakonika.“

Dalje, da so Ivan Strojina, Franc Kokalj, Ivan Janc in Ivan Hlebec med preiskavo nagovarjali razne ljudi k krivemu pričevanju ter s tem zadeli ob razne kazenske paragrafe.

Razlogi:

Razlogov za obtožbo pa je dr. Rus našel toliko, da je ž njimi napolnil, oziroma, če sodimo po njih zmedenosti in fašistovski pobarvanosti oskrnil 41 (edeninštirideset) strani papirja ali 10 (deset) pol. Zbobnal je skupaj 47 (sedeminštirideset) prič, na obravnavo jih je osebno prišlo okrog 12, izjave 35 prič so prečitali. V razlogih sprva povzema iz prvotnega vojnega poročila oblastnega odbora Orjune v Ljubljani popis prireditve Orjune, povorke in spopada. Popis spopada je sicer spopolnjen po izpovedbah prič, ampak le orjunskih, oziroma orjuncem prijaznih prič. Na četrti strani začenja popisovati zgodovino vseh delavskih shodov v Trbovljah, da dokaže „kako obsežno je bil zasnovan ta komunistični puč v Trbovljah“. Spravlja se na s. Sedeja, ki „da je prvi (!) začel javno hujskati in sejati očitno sovraštvo in mržnjo zoper Orjuno“ in na njegov prvomajski govor. Nato na volilni shod 19. maja, na mladinski shod 25. maja, ki je bil sklican z dnevnim redom: Fašizem in proletarska mladina. O tem shodu prinaša dobesedno poročilo rudarske glavarja inž. Zbrizaja, akoravno je imel na razpolago uradno poročilo dr. Leona Brunška, ki glasi drugače. Nato navaja poročilo zagorske orožniške postaje, katere komandir je Žebre, ki je bil tekom razprave postavljen na laž. Za tem navaja razne govorce, izpovedbe, pa le one, iz katerih na zaviti način lahko najde kakšne sledi za to, kar hoče doognati; nato opisuje še enkrat prvotni napad Orjune na delavstvo in potem ponavlja še enkrat za vsakega obtožence posebej vse, kar je že napisal, le da še zraven pobija njihove zagovore. Nato se spušča v razlogo, kaj je komunizem, anarhizem in terorizem ter na podlagi v ljubljanskem Del. Domu

najdenega arhiva (kakšnega, ne vemo), da so bile NDSJ, ZDMJ in Vesna — „prevratne komunistične organizacije“. Tekom svojega šestmesečnega študija je dr. Rus dognal, da se nahaja program NDSJ na 12. strani brošure „Vloga proletarske stranke“. Za to imenitno iznajdbo je že navdušen ves svet, le tisti ne, ki so morali v celjskih zaporih čakati nanjo šest mesecev.

Po čitanju obtožnice je predsednik sodnega senata Levičnik otvoril zasliševanje obtožencev. Vsi sodrugi so nastopali samozavestno, pogumno in odkrito, njihove zagovore bomo čitali v brošuri „Prvi junij“, ki jo bomo o tem procesu izdali. Tu bomo navedli le nekaj najbolj značilnih dokazov njihove pogumnosti.

Zasliševanja.

S. Albina Erjavca je spraševal sodnik, kako je mogel predsedovati mladinskemu shodu 25. maja, kjer se je tako govorilo proti Orjuni. Odgovoril mu je: „Odobral sem vse, ker se je tam govorilo, ker sem nasprotnik orjunaške ideje. Kajti orjunaška ideja ni nič drugega kot sfanatizirani nacionalizem, ki ima vedno za neizogibno posledico nasilje nad ljudstvom, zločine“. Ko pa ga je sodnik spraševal o njegovem govoru prvega junija, je dejal: „Bil sem pripravljen, da v slučaju potrebe tudi nastopim kot govornik na razvitu orjunskega praporja proti Orjuni, čeprav sem vedel, da za to dobim kroglo v glavo.“

S. Janc je radovednost sodnikov potolažil s tem, da je izjavil, da je komunist in da tudi ostane in da mu je žal, da ni komunističnih organizacij, ki so bile nasilno razpuščene. Na začudenje sodnikov, da je tako veliko brošur o Leninu prodal — povedal je namreč, da jih je prodal 200 — je izjavil, da je to malo, ker je v Trbovljah 5000 delavcev in bi moral vsak kupiti eno.

Metode preiskave.

Kako so sovražniki delavstva spravljali nedolžne ljudi v zapore, daje najlepši primer delovanje žendarske postaje v Zagorju, ki se je zlasti v tem procesu proslavila. Ta je vložila ovadbo, da so „strastni komunistični pripadniki“ Kokalj itd. osumljeni, da so se udeležili napada (!) Komandir te žendarmerske postaje, gosp. Žebre, je prišel kot priča osebno in sodniki so ga tam vprašali: „Kako pa ste to zvedeli?“ „Potem zaupnikov, ki jih pa ne smem povedati“ (!), je dejal. „Ja, s takimi zaupniki mi ne moremo pri sodnji nič napraviti“, pravi predsednik.

Žebre: „Pa tudi sami aretiranci so mi priznali. Na primer Hudomalj mi je naznanil, da so na koncu shoda vsi zavpili: Sedaj gremo pa nad Orjuno!“

Hudomalj (razburjen plane pokoncu: „Jaz nisem tega nikdar izjavil. Ampak gospod Žebre naj pove, kako me je mislil kot mladega delavca samega v

